

Universitätsbibliothek Wuppertal

**DIONYSII || LAMBINI MON-||STROLIENSIS RE-||GII
PROFESSORIS,|| IN || Q. HORATIVM FLACCVM EX FIDE
ATQVE || AVCTORITATE COMPLVRIVM LIBRORVM
MANV-||scriptorum à se emendatum, et aliquoties
recogni-||tum, ...**

Horatius Flaccus, Quintus

Frankfurt/Main, 1577

Ode 4: Ad Xanthiam Phoceum

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1066](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1066)

AD XANTHIAM

Phoceum. Ode 4.

A quia scilicet nullius eum miserescat. *Orciigitur vitima*, id est, tu mortalis, seu moriturus.

OMNIVM VERS. VRNA] sic Od. i. lib. 3.

Omne capax mouet urna nomen. Virg. lib. Æn. 6.

Quæstior Minos urnam mouet. Porro hæc de urna, & sortibus fabula ex veterum more nata est: qui pleraque sortibus decernebant, ac iudicabant.

Apud Homer. *il. 7.* cum quæreretur vter prior in aduersarium hastam iaceret, Parisne, an Agamemnon, res forti permilla est. Itaque cum vterque sortem suam dissimilem, aut aliqua nota distinctam in galeam coniecisset, Hæctorque sorteis, agitando cõfudisset: Paridis fors prior è galea extitit. verba Homeri sunt hæc. Κληρὸς οὐ κωὴν χαλκῶν κηρῶν βάλλον ἐλόντες, Ὀππότερος δὴ πρόθεν ἀφείη χαλκῶν ἔγχος, &c. sequitur deinceps: Ὡς ἀρ' ἔφαι πάλιν δὲ μέγας κορυθαίολος Ἐκτωρ Ἀφ' ὀρόων. Πάριος δὲ θοῶς οὐ κληρὸς ὄρυσεν. & *il. 11.* vbi Hæctor, & Ajax singulare certamen ineunt. Ὡς ἔφαιδ' οἱ δὲ κληρὸν ἐσημῆσαντο ἕκαστος, Ἐρδ' ἔβαλον κωὴν Ἀγαμέμνονος Ἀτρεΐδου, &c. i. sic locutus est. illi autem sorteis singuli suas notarunt, Tum in cassidem Agamemnonis coniecerunt. Quin etiam in iudicijs, & actionibus, & quæstionibus fortes locum habebant. M. Tull. Verr. de iure dicundo. *Quod ab eo pridie, cum multis lacrymis eum oraret, atque obsecraret Heraclius, impetrare non potuerat, id ei postero die venit in mentem, è lege Rupilia sortiri ducas oportere: educit ex urna treis: ijs, vt absentem Heraclium condemnent, imperat: itaque condemnant.* Horat. satyra 1. lib. 2. *Cernius iratus leges munitatur, & urnam.* Atque huc referendus est hic locus & tota illa de urna Minois fabula. Tū sacerdotia in Græcia fortitò capiebantur, vt & in Sicilia. M. Tull. ead. Verr. *Syracusis lex est de religione, que in annos singulos Iouis sacerdotem sortitò capi iubet: quod apud illos amplissimum sacerdotiū putatur. cum suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt, res renocatur ad sortem, &c.* ibid. iubet ille sibi legem legi. recitatur: in qua scriptum erat, vt, quot essent renunciati, tot in hydriam sortes conijcerentur: cuius nomen exisset, vt is haberet sacerdotium.

B *Quod ab eo pridie, cum multis lacrymis eum oraret, atque obsecraret Heraclius, impetrare non potuerat, id ei postero die venit in mentem, è lege Rupilia sortiri ducas oportere: educit ex urna treis: ijs, vt absentem Heraclium condemnent, imperat: itaque condemnant.* Horat. satyra 1. lib. 2. *Cernius iratus leges munitatur, & urnam.* Atque huc referendus est hic locus & tota illa de urna Minois fabula. Tū sacerdotia in Græcia fortitò capiebantur, vt & in Sicilia. M. Tull. ead. Verr. *Syracusis lex est de religione, que in annos singulos Iouis sacerdotem sortitò capi iubet: quod apud illos amplissimum sacerdotiū putatur. cum suffragijs tres ex tribus generibus creati sunt, res renocatur ad sortem, &c.* ibid. iubet ille sibi legem legi. recitatur: in qua scriptum erat, vt, quot essent renunciati, tot in hydriam sortes conijcerentur: cuius nomen exisset, vt is haberet sacerdotium.

OMNES EODEM COG.] compellimur. sic supra, *Omnes una manet nox*, Od. 2. 8. lib. 1.

C *SERIVS, OCYVS, &c.*] sic tardius, siue celerius aut citius, moriendum est. Sic Archinus πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφείλεται ἀποθνήσκειν ἢ ἕστερον: id est, Omnes homines morti debentur, siue prius, siue posterius. Propert. lib. 2. ad Iouem pro amica ægrotante *Longius, aut propius, mors sua quemque manet.*

ET NOS IN ÆTER. EXS. IMP. CYMBÆ.] Charontis. Theocr. *eid. 15.* ἐς εὐρέϊαν χερδῶν συγγῆ Ἀχέρωντος. quo loco fortasse legendum *συγγῆ Χέρωντος*. id est, in amplam cymbam tristis Charontis. Sed non dissimulabo me scriptum reperisse in duob. lib. Vatic. & Tornel. *in æternum exitium impos.* &c. de qua scriptura iudicabit lector eruditus. Ego autem *exsiliium* Latinos dixisse puto, non *exsilium*, ab exsule, quòd nomen à solo ductum est, non ab exsiliendo, vt vulgus putat. Solum (inquit Festus) quis dubitet, quin locum significet, cum exsules quoque dicantur loco pulsi?

INSOLENTEM] an qui non erat solitus amare? vt Ode 5. lib. 1. *Et aspera Nigris æquora ventis Emirabitur insolens.* an elatum, & ferocem? vt Od. 16. eiusd. libri. *imprimeretque muris Hostile aratrum exercitus insolens.*

SERVA BRISEIS] δουρικτήν. Homer. δουρικτήν, de qua sic Achilles *il. 1.* ἢ μὲνοι φίλους ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδου, ἐπιη, ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων, &c. quos versus mox testeis producemus, eorumque sententiam priore loco ponemus.

TECMESSÆ.] in voce Tecmessa liquefcit m. vt in illo versu Catull. Galliamb. n. in voce gymnasijs. *Abero foro, palastra, stadio, atque gymnasijs.*

k ij MOVIT

Quòd ancillam amet, non esse, cur eum pudeat. multis enim magnis viris idem vsu venisse.

NE sit ancilla tibi amor pudori,
Xanthia Phocæu, prius insolentem
Serua Briseis niueo colore
Mouit Achillem.

Mouit Aiace Telamone natum
Forma captiua dominum Tecmessa:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine raptâ:

Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore: & ademptus Hæctor
Tradidit fessis leuiora tolli
Pergama Graijs.

Nescias, an te generum beati
Phyllidis flauæ decorent parentes.
Regium certè genus, & penateis
Meret iniquos.

Crede non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam: neque sic fidelem,
Sic lucro auersam, potuisse nasci
Matre pudenda.

Brachia, & vultum, tereteisque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octauum trepidauit ætas
Clandere lustrum.

NE SIT ANC. TIBI AM. PVD.] sic in lib. de Arte poët. *ne forte pudori Sit tibi Musa lyra sollers.* ne enim hic non habet vim vetandi, sed negandi finem, vt supra Od. 33. lib. 1. *Albine doleas, &c.*

INSOLENTEM] an qui non erat solitus amare? vt Ode 5. lib. 1. *Et aspera Nigris æquora ventis Emirabitur insolens.* an elatum, & ferocem? vt Od. 16. eiusd. libri. *imprimeretque muris Hostile aratrum exercitus insolens.*

SERVA BRISEIS] δουρικτήν. Homer. δουρικτήν, de qua sic Achilles *il. 1.* ἢ μὲνοι φίλους ἀλόχους μερόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδου, ἐπιη, ὅστις ἀγαθὸς καὶ ἐχέφρων, &c. quos versus mox testeis producemus, eorumque sententiam priore loco ponemus.

TECMESSÆ.] in voce Tecmessa liquefcit m. vt in illo versu Catull. Galliamb. n. in voce gymnasijs. *Abero foro, palastra, stadio, atque gymnasijs.*

k ij MOVIT

A MOVIT ACHILLEM.] ita movit, ut ea sibi ab Agamemnone erepta, tantisper bello abstineat, donec Patroclum ab Hectore interfectum viderit: neque prius muneribus ab Agamemnone sibi promissis, ac delatis placari potuerit. Hom. *il. i.* Eodem loco sic loquitur Achilles: Agamemnonem exercitum comparasse, bellumque Troianis intulisse non aliam ob causam, quam ob ereptam Menelao fratri Helenam: non solos Atridas suas uxores amare: sed, ut quisque vir est optimus, & prudentissimus, ita ei suam uxorem esse carissimam: se item Brisēida ex animo amavisse, quamvis bello partam, & servam. verba Hom. sunt hæc: *πὶ δὲ λαὸν ἀνήγαγεν ἐνθάδ' ἀγέρας Ἀτρεΐδης. ἢ ἔχ' ἑλέτης ἕνεκ ἠὲ κόμοιο, ἢ μύνοι φιλέεισ' ἀλόχως μαρόπων ἀνθρώπων Ἀτρεΐδα, ἔπειθ' ὅστις τ' ἀγαθός, καὶ ἐχέφρων, Τῶ αὐτῷ φιλέει, καὶ κηδέται, ὡς καὶ ἐγὼ τὴν Ἐκ θυμῷ φίλειον, δαρικίτην περ ἔσθ' ἔν. quem Hom. locum expressit Virg. *Aeneid. 9.**

TELAMONE NATVM.] Aiace[m] Telamonium. ἐμφαπκῶς. multo enim præstabat Ajax Telamonius Oileo Hom. *il. β.* Ἀνδρῶν δ' αὐτῶν ἀριστὸς ἔλω Τελαμωνίος Αἴας, ὄφρ' Ἀχιλεὺς μῆνιεν. & *ibid. sup.* Oileum cum Telamonio conferens, illum ait longè hoc fuisse minorem, his verbis: *Δοκρῶν δ' ἠγεμόνευεν Οἴληος πατρὸς Αἴας Μείων, ἔπ' ὅσος γέ, ὄθ' Τελαμωνίος Αἴας, Ἀλλὰ πολὺ μείων.*

ATRIDE.] Agamemnon.
VIRGINE RAPTA.] Cassandra, Priami filia. *Arfit virgine* autem dixit, ut Od. *9. lib. 3.* *Donec non alia magis Arffiti.* Quamquam *Virgine rapta* dici potest esse absolute positum.

THESSALO VICTORE.] Achille, vel Neoptolemo eius filio, ut quidam malunt, à quibus dissentio.

ET ADEMTVS HECTOR.] quemadmodum Hectorem interfecerit Achilles, narrat Hom. *il. χ.*

TRAD. FESSIS LEVIORA TOLLI.] multis locis declarat Homerus, maximum fuisse Troianis in Hectore præsidium positum. non longè abiero. *Andromacha il. χ.* in extremo, *Οἶος γάρ σφιν ἔρυστο πύλας καὶ τείχεα μακρὰ.* Solus enim custodiebas ac servabas portas, & mania urbis Troiæ. sed sine dubio respexit Horat. ad eum locum, qui est *il. ω.* vbi Hom. occiso Hectore Priamum facit Troianos obiurgantem & increpantem, quod illos suspicaretur suis miserijs lætari, sibi que in suo luctu insultare: ipsos quantam iacturam mortuo Hectore fecerint, propediem sensuros. eorum enim cædem & cladem eo mortuo Græcis multo faciliorem futuram. sic Hom. *ἀπὲρ γώσσοδε καὶ ἕμμες. Πηϊπτεροὶ γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δι' ἔσοδε Κεῖνος πεθνεῖστος ἀναίρεμεν, &c.* cui non dissimile est illud eod. lib. vbi *Andromacha*, Hectoreis cadauere Troiam aduecto, se ab Hectore viduam relictam esse querens, sic loquitur: puerum *Astyanactem* ad pubertatem non esse peruenturum. prius enim Troiam funditus deletum iri, cum interierit eius custos & propugnator. *ἔδ' ἐμιν οἶω Ἡβλῶ ἔξεσθαι. πρὶν γὰρ πόλις ἦδ' ἐκατ' ἀκρὸς Πέρσεσται. ἢ γὰρ ὄλωσας ἐπίσκοπος ὅσ' ἐμιν αὐτὴν Ρύσκει, ἔχει δ' ἀλόχως κεδνάς, καὶ ἦπτα τέκνα.* eodè pertinet illud Virg. *Aeneid. 9.* *Haud sibi cum Danaïis rem saxo. Et pube Pelasga Esse putent, decimum*

quos distulit Hektor in annum. Horat. lib. 3. Od. 3. *D nec Priami domus Perinra pugnaceis Achinos Hectoreis opibus refringit.* Ex his perspicuum est, quâ obrem supra per *Thestalum* victorem, Achillem significari existimemus.

LEVIORA TOLLI.] id est, faciliora ad evertendum, ac delendum. olet hellenismum. vi detur spectare illud Homericum *il. ω.* quod supra retulimus, *Πηϊπτεροὶ γὰρ μᾶλλον Ἀχαιοῖσιν δι' ἔσοδε, &c.*

NESCIAS AN.] id est, incertum est, an te generum, &c. vel hoc modo, fortasse tali loco nata *Phyllis* est, ut tibi honestum sit eam amare.

PENATEIS MÆRET INIQVOS.] deos familiaris mærens accusat, ut parum sibi propitios, ut sibi inimicos, & præter meritum iratos, quod honestissimo & summo loco nata, nunc in alterius potestatem venerit, perpetuè servitura.

DILECTAM.] dilectam habent libri scripti Donati, Faer. Vrsin. Torn. fortasse non malè. Nam Festus ita scripsit: *Dilectus militum, & is, qui significatur amatus, à legendo dicti sunt.*

SIC LUCRO AVERSAM.] abhorrentem à lucro: quam lucrum ad impudicitiam non facile impellere potest. pecuniam contemnere, & lucrum aspernari, in muliere magnum pudicitiae argumentum, atque adeo propugnaculum est. quemadmodum contra, lucri studium, & pecuniae cupiditas omnium mulierum pudicitiam expugnat. *οἱ πολλοὶ γὰρ ἠπίους τῷ κερδαίνεω.* vulgus enim à lucro vincitur, sed maximè mulierum genus. *aversam* autem habent lib. Faer. Vrsin. vnus Vatican. Vrs. Tornes. non *adversam*: & ita locutus est Saty. 3. lib. 2. *Auersus mercaturis.* quam scripturam, reiecta altera, probavi.

TERETEISQVE SVRAS.] longas & rotundas. Ode 11. epod. *Aut teretis pueri longam renodantis comam.*

CVIVS OCTAVVM.] noli suspicari me *Phyllidis* tuæ brachia, faciem, suras iccirco laudare, quod eius amore captus sim, cum annum quadragimum natus sim. Sed quis credat, quod dicitur ab Horatio, siquidem hoc dicitur, virum annos quadraginta natum, ineptum iam esse ad res *Veneras*, languidum, atque inertem? an hoc non dicitur, sed virum ea ætate minus esse incontinentem aut libidinosum, minusque ad res *Veneras* propensum ac præcipitem, quam adolescentem aliquem annos xx. natum? *Vfus* est autem verbo ad significandum celerrimum ætatis nostræ cursum aptissimo, fluit enim & labitur ætas riui, aut fluminis instar, ut sup. Od. 3. *quâ obliquo laborat Lympha fugax trepidare riuo.* trepidare igitur hoc loco valet celeriter labi & fluere. nam & Virgilio *trepidare* festinare est, ut *Aeneid. 9.* *Ne trepidate meas Teucris defendere naueis.* Quod notat Nonius. sic & T. Liuius lib. 23. *Annalium, Moxque dum in sua quisque ministeria discursu trepidat ad prima signa, succeditque ad muros acies, &c.* aliter ponitur Od. 11. huius lib. *nec trepidas in usum Postcentis aui pauca.* & Ode 19. lib. eius. *Enæ: recenti mens trepidat metu.* & Ode 27. lib. 3. *Non vides, quanto trepidet tumultu Pronus Orion?* & Od. 29. lib.

A lib. eius. *si mortalis ultra Fas trepidat.* de quibus dicemus suis locis. Od. II. autem lib. quarto, hoc verbo vitur ad exprimendum flammæ celerem motum. *flamma trepidant rotantes Vertice fumum.*

Ode 5.

Reuocandam esse mentem à cupiditate virginis immaturæ.

Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice: nondum munia comparis

*Aquare: nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.*

Circa virentis est animus tuae

Campos iuuentæ, nunc fluuijs grauem

Solantis æstum, nunc in vado

Ludere cum vitulis salictis

B *Prægestientis. tolle cupidinem*

Immitis vna: iam tibi liuidos

Distinguet auctunus racemos

Purpureo variis colore.

Iam te sequetur: currit enim ferox

Ætas: & illi, quos tibi demserit,

Apponet annos. iam proterua

Fronte petet Lalage maritum,

Dilecta, quantum non Pholoë fugax,

Non Chloris: albo sic humero nitens,

Vt pura nocturno renidet

Luna mari, Cnidiúsve Gyges:

Quem si puellarum insereres choro:

Mire sagaceis falleret hospites

C *Discrimen obscurum, solutis,*

Crimibus, ambiguoque vultu.

NOND. SVBACTA FERRE, &c.] Allegoria est, & translatio perpetua, ducta à iuuentæ, seu boue, quæ nondum subijct iugum, qualis illa, quam apud Homerum *ιδιάδ. κ.* pollicetur se immolaturū Palladi Diomedes. *Σοιδ' αὖ ἐγὼ ρέξω βοῦν ἤνιν, εὐρυμέτωπον, Ἀδμήτιον, ἢν ἔπιον ὑπὸ ζυγὸν ἤραζεν ἀνὴρ.* quos versus mihi indicauit Germanus Valens. significat igitur Horatius, hanc puellam nondum esse ad concubitum maturam: nondum ad rem Veneream, tempestiuam. Libet huc annotare, quàm verecundè, quàm tectis verbis soleant poëtæ rei Venereæ turpitudinem significare. Atque ab Homero omnium principe initium sumamus. sicigitur ille *ὄδυσσ. ψ.* de Vlyste in patriam reduce, & Penelope. *Τῶδ' ἐπιέν φιλότιτος ἐπιρρήτην ἐρατεινῆς:* id est, posteaquam illi amicitia illa iucundior, & complexu amatorio fatis se mutuo oblectarunt.

idem ibidem de Telemacho & Euricl. *ἴσα δὲ μιν κέδῃν ἀλόχῳ πένθι μεγάρουσι. Εὐνή δ' ἔσποτ' ἔμικτο.* id est, eam colebat tanquam uxorem: sed lecto cum eâ nunquam commiscebatur: & *ὄδυσσ. ε.* de Iasionē & Cerere, *Ὡς δ' ὅποτ' Ἰασίωνι εὐπλόκαμος Δημήτηρ Ὀδυμῶν εἴξασα μίγη φιλότιπαι καὶ εὐνή.* id est, suo animo obtemperans & indulgens cum eo lectum habuit communem. & *ὄδ. ο.* sic Eumæus de sua matre à Phœnicibus decepta. *Πλωύση τις παρῶτα μίγη κοιλῆν ἄσπαστος, Εὐνή καὶ φιλότιπαι, πάτε φρένας ἠπεροπίουσι. ὄδ' λ.* de Neptuno & Tyrone: *Λύσει δὲ παρδένιλον ζώνιλον, καὶ δ' ὑπνον ἔχευε.* quod vltimum genus supra exposuimus Ode 30. lib. 1. aliàs verbum, in quo turpitudine & obscæritas inest, tacetur. vt epod. Od. 12. *Inachiam ter nocte potes.* Terent. Eun. *Ego illum Eunuχum, si sit opus, vel sobrius.* Catullus paulo apertius atque improbius. *Qui ipse sui nati minxerit in gremium.* sic & Horat. sed in satyris, in quibus licentia maior est, sic, in quâ, ille sat. 7. lib. 2. *neque sollicitum, ne Ditiior, aut forma melioris meiat eodem.* & sat. 2. lib. 1. *non alienas permolere uxores.* & iterum sat. 7. lib. 2. *Quacumque excepit turgentis verbera cauda.* & sat. 2. lib. 1. in re turpissima & flagitiosissima: *Hunc perminxerunt calones.* ab eo igitur ab his flagitijs, & ad genera verecundiora redeo. Pindarus Apollinis cum Cyrena concubitum narrantis, ita tectis verbis vitur, vt ne virginales quidem aures eis offendi posse videantur. hoc modo, *ἦρα καὶ οὐ λεχέων κείρεν μελιπδέα ποίαν,* &c. id est, licet ne ex eius cubili suauem herbam tondere? & ib. de Antei filia, quam pater optime currenti præmium proposuerat. *χρυσοσεφάνου δὲ οἱ ἦβας κερπὸν ἀγῆθ' ἄντ' ἀποδρέψαι ἔθελον,* id est; cursores autem florentem ei pubertatis aureæ fructum de cerpere volebāt. Lucret. lib. 4. in extr. de muliere motum adhibente in concubitu. *Eicit enim sulci recta regione, viâque Vomerem, atque locis auertit seminis ictum.* sic enim hos versus emendauimus, vt & complureis alios: quem quidem elegantissimum & puriss. poetam propediem edemus in lucem longè, quàm antea, emendatiorem. Virg. de Vulcani & Veneris concubitu lib. 8. *Optatos dedit amplexus, placidumque petiuit Contigis infusus gremio per membra soporem.* Idem de re flagitiosa Palam. *Nonimus & qui te transuersa tuentibus hircis, Et quo, sed faciles Nympha risere, sacello.* Et Sileo. *Carmina, quæ vultis, cognoscite: carmina vobis: Huic aliud mercedis erit.* Iam quòd ad hunc Horatij locum attinet, Plautus eadem translatione vsus est in Curculione. *Iamne ea fert iugum? Tam à me pudica est, quàm mea si soror fiet.*

NONDUM MVN. COMP.] nondum eius, cum quo forte coniungatur, munus ex aquare potest: nondum viro patranti, accipiendo, seu potius (vt ita dicam) patiendi respondere potest.

NEC TAVRI RV. IN VEN.] tauri, id est, iuuenis firmi, validi, vegeti, ad concubitum promti. sic Od. 12. epod. *pereat male, qua te, Lesbica, quaerenti taurum monstrauit inertem.* aliàs taurus pars est maris obscæna.

CIRCA VIRENTEIS, &c.] totus hic locus allegorijs tectus est, ita tamen, vt à quouis homine non tardissimo facile intelligi possit.